

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Lenky Kaniové a soudců JUDr. Josefa Baxy a JUDr. Ivo Pospíšila v právní věci žalobce: **P. N.**, zastoupen JUDr. Lucíí Madleňákovou, advokátkou se sídlem Nádražní 381/9, Mohelnice, proti žalované: **Vězeňská služba ČR, Věznice Mírov**, se sídlem Mírov 27, o žalobě na ochranu proti nezákonnému zásahu žalované, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 5. 10. 2021, č. j. 60 A 7/2021 - 45,

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 5. 10. 2021, č. j. 60 A 7/2021 - 45, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Žalobce se u Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci (dále jen „krajský soud“) domáhal vyslovení nezákonnosti zásahu žalované spočívajícího v nepřijetí dostatečných opatření proti zavlečení onemocnění Covid-19 v uvedené věznici.

[2] Krajský soud v záhlaví specifikovaným usnesením žalobu odmítl z důvodu podle § 46 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“). Odkázal na ustálenou judikaturu, z níž vyplývá, že na dodržování pravidel v prostorách, v nichž se vykonává trest odnětí svobody, dohlíží především státní zastupitelství. Správní soudnictví poskytuje subsidiární ochranu, přičemž do vztahu mezi osobou ve výkonu trestu odnětí svobody a věznicí může vstoupit až poté, co dotčená osoba bezúspěšně vyčerpala prostředky ochrany, které jí skýtá § 16a zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství. To se v posuzované věci nestalo.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalované

[3] Proti usnesení krajského soudu podal žalobce (stěžovatel) kasační stížnost z důvodu podle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. a navrhuje, aby jej Nejvyšší správní soud zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení.

[4] Uvádí, že soud nesprávně vyhodnotil podmínky pro odmítnutí žaloby. K otázce nutnosti vyčerpání prostředků podle § 16a zákona o státním zastupitelství dosud neexistuje ustálená judikatura. Jediným rozhodnutím podporujícím právní názor krajského soudu je rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2021, č. j. 10 As 350/2020 - 36, který však neobsahuje přesvědčivou argumentaci. Stěžovatel naopak odkazuje na rozsudek téhož soudu ze dne 22. 9. 2020, č. j. 2 As 263/2020 - 22, z něhož vyplývá, že podání stížnosti státnímu zástupci je z hlediska možnosti využití soudní ochrany zcela irelevantní.

[5] Stěžovatel dále zdůrazňuje, že z jeho strany se jednalo toliko o žalobu na určení nezákonnosti zásahu, a proto se na něj vztahuje výjimka uvedená v § 85 s. ř. s. za středníkem. Soud tedy neměl vyčerpání prostředků ochrany vůbec hodnotit.

[6] Žalovaná ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedla, že argumenty stěžovatele považuje za mylné a naopak se ztotožňuje s argumentací krajského soudu. Proto navrhla zamítnutí kasační stížnosti.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[7] Nejvyšší správní soud posuzoval splnění podmínek řízení, přičemž shledal, že kasační stížnost byla podána včas, osobou oprávněnou a jedná se o kasační stížnost, která je ve smyslu § 102 s. ř. s. přípustná. Důvodnost kasační stížnosti posoudil v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů, současně zkoumal, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by byl nucen přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[8] Kasační stížnost je důvodná.

[9] Předmětem sporu v posuzované věci je zodpovězení otázky, zda bylo podmínkou věcného projednání stěžovatelovy zásahové žaloby vyčerpání prostředků ochrany podle § 16a zákona o státním zastupitelství, jak dovodil krajský soud.

[10] Podle § 82 s. ř. s. „*[k]aždý, kdo tvrdí, že byl přímo zkrácen na svých právech nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením (dále jen „zásah“) správního orgánu, který není rozhodnutím, a byl zaměřen přímo proti němu nebo v jeho důsledku bylo proti němu přímo zasaženo, může se žalobou u soudu domáhat ochrany proti němu nebo určení tobo, že zásah byl nezákonný.*“

[11] Podle § 85 s. ř. s. je žaloba na ochranu před nezákonným zásahem nepřipustná, „*lze-li se ochrany nebo nápravy domáhat jinými právními prostředky; to neplatí v případě, domáhá-li se žalobce pouze určení, že zásah byl nezákonný.*“

[12] Z posledně citovaného ustanovení je patrné, že podmínka vyčerpání prostředků ochrany nebo nápravy se nevztahuje na případy již ukončených zásahů, u nichž se žalobce domáhá toliko deklarace jejich nezákonnosti. Tento výklad (který dostatečně zřetelně vyplývá již z textu zákona), potvrdil i rozšířený senát v rozsudku ze dne 5. 12. 2017, č. j. 1 Afs 58/2017 - 42, č. 3686/2018 Sb. NSS, v němž shrnul, že „*[ú]pravou deklaratorní žaloby zákonodárce tedy nezamýšlel poskytovat ochranu proti ukončeným jednáním správních orgánů přímo těmito orgány, ale prostřednictvím soudního rozhodování posílit důvěru v právní stát, kultivovat činnost orgánů veřejné správy a umožnit rychlejší řízení o případném nároku na náhradu škody v civilním řízení.*“

[13] Pro posouzení správnosti závěrů krajského soudu je tedy nejprve nezbytné postavit najisto, zda se stěžovatel domáhal ochrany před trvajícím zásahem žalované, či pouze deklarace nezákonnosti zásahu, který již nadále netrvá (byl ukončen).

pokračování

[14] Krajský soud v průběhu řízení o žalobě (s ohledem na vady původního podání) vyzval stěžovatele, aby prostřednictvím ustanovené zástupkyně upřesnil, čeho se jeho podání konkrétně týká a co navrhuje (viz usnesení ze dne 20. 4. 2021, č. j. 60 A 7/2021 - 25). Na výzvu soudu reagoval stěžovatel (prostřednictvím své zástupkyně) podáním ze dne 17. 5. 2021, v němž krom jiného uvedl následující: „*Podanou žalobou brojím proti zásahu žalované, jímž jsem byl přímo zkrácen na svých právech a v jehož důsledku bylo proti mně přímo zasaženo (...). V této žalobě se domáhám vyslovení nezákonnosti tohoto zásahu, jelikož jeho trvání bylo ukončeno.*“

[15] Nejvyšší správní soud tedy považuje za nepochybné, že ze strany stěžovatele se jednalo pouze o tzv. určovací zásahovou žalobu, jíž se domáhal vyslovení nezákonnosti ukončeného zásahu. Za těchto okolností je nerozhodné, zda vyčerpal prostředky právní ochrany ve smyslu § 85 s. ř. s., a úvahy krajského soudu proto nemohou obstát.

[16] Pro úplnost kasační soud dodává, že rozřešení otázky, zda stížnost státnímu zástupci podle § 16a zákona o státním zastupitelství představuje účinný opravný prostředek, který je třeba vyčerpat před podáním žaloby na ochranu před trvajícím zásahem správního orgánu, není v projednávané věci potřebné. Jak totiž plyne z výše uvedeného, i kdyby se o takový prostředek jednalo, jeho využití nepředstavuje v dané věci podmínku věcného projednání žaloby, neboť stěžovatel podal pouze určovací zásahovou žalobu. Na okraj pak soud poznamenává, že rozpor v judikatuře, na který poukazuje stěžovatel, je pouze domnělý, neboť rozsudek ze dne 22. 9. 2020, č. j. 2 As 263/2020 - 22, se (na rozdíl od rozsudku ze dne 24. 3. 2021, č. j. 10 As 350/2020 - 36) týkal již ukončeného zásahu (přemístění z cely), tj. podobně jako v nyní projednávané věci se jednalo o určovací zásahovou žalobu.

IV. Závěr a náklady řízení

[17] Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost důvodnou, proto usnesení krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 věta první, část věty před středníkem s. ř. s.). V něm bude soud vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 4 s. ř. s.), podle něhož není vyčerpání jiných prostředků ochrany a nápravy podle § 85 s. ř. s. pro věc rozhodné. V případě splnění jiných podmínek řízení (zejména včasnost žaloby), proto soud přikročí k jejímu věcnému posouzení.

[18] V dalším řízení rozhodne krajský soud též o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti, včetně stanovení odměny ustanovené zástupkyně (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 16. prosince 2021

JUDr. Lenka Kaniová
předsedkyně senátu